

Sándorfi István festőművész bemutatása

Sándorfi István első rajzait nyolc évesen készítette. A rajzok az orosz harcok ellen küzdő '56-os forradalmárokat ábrázolták, melyek annyira jól sikerültek, hogy azokat édesanyja el is rejtette – attól tartva, hogy valaki esetleg felbujtó propaganda-anyagnak tekinti őket. Az IBM-nél dolgozó, és emiatt 1950-ben kémkedés koholt vádjával börtönbe zárt édesapát az 1956-os forradalom idején szabadon engedték. A forradalom leverése után menekülnie kellett a családnak. Másfél évig éltek Németországban, majd ezt követően Párizsba költöztek. A festő azóta is ott él. Tizennyolc éves volt, amikor iskolai rajzaiból megrendezték első kiállítását egy párizsi galériában. A tollal rajzolt portrék egyedi (saját kifejtésű) technikával készültek. Töltőtollal rajzolta meg a modellt nagy vonalakban, majd a tintát ujjával elhúzva dolgozta ki a részleteket. Így azok fényképszerű alkotások benyomását keltették.

Családjával 1956-ban hagyta el Magyarországot, 1956-58 között Németországban élt, 1958 óta Franciaországban telepedett le. Annak ellenére, hogy a párizsi *École Supérieure des Beaux Arts*-on diplomát szerzett, és hallgatója volt az *École des Arts décoratifs*-nak is, autodidaktának vallja magát. A 70-es évek elejétől kezdve, tizenöt éven át saját magát használta modellnek, e korszakára jellemzőek a hiperrealista jeleket mutató önarcképek és a gyakorta „roncsolt” hatást keltő egészalakos testábrázolás. A kezdetben egyszerű portrék helyét idővel különböző tárgyakkal kombinált bonyolult, sokszor agresszív, színpadias beállítások vették át. Festményeiben sokan nárcizmust és mazochizmust véltek felfedezni, holott önmaga állandóan ismétlődő ábrázolásának oka az, hogy munka közben zavarja mások, akár egy modell jelenléte is, utal az életrajzi forrásokra egyik recenzora¹.

Alkotói pályájának első évtizedében – többek között – belekből festett csendéleteket vitt vászonra. Realista festőként a külsőséget, a külsőség látványát kívánta felhasználni arra, hogy a testbe való betekintéssel belső dolgokat mutasson be. Hiszen – mint mondja – érzéseket, gondolatokat nem lehet lefesteni, legfeljebb az azok keltette képeket. Később – több mint 15 éven keresztül – saját magát használta modellnek. Ennek oka – az egyes francia és amerikai kritikusok által tévesen neki tulajdonított nárcizmussal, önmutogató hajlammal ellenben – pusztán praktikus volt: saját maga mindig „rendelkezésre állt”, nem kellett más emberrel egyeztetnie, sem más jelenlétét munka közben elviselnie. Ebben az időszakban is, mint egész pályáján folyamatosan, kísérletezett, javította technikáját, egyre jobban koncentrált a részletekre. Igen fiatalon, már 1973-ban a Párizsi Modern Művészetek Múzeuma (Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris) állította ki alkotásait, ettől kezdve egyenesen ívelt felfelé pályája. Ezt követően nagy nevű francia, amerikai és belga galériák versengtek Sándorfi István munkáiért. A 80-as években az önarcképek mellett már egyre gyakrabban festett női aktokat és csendéleteket, melyek 1988-tól festményei fő témájává váltak².

Az utóbbi években elsősorban csendéleteket és fotó alapján, női modelleket fest. Nem készen talált fényképeket másol, mivel a fotó elkészítése - a téma megkomponálása, a modellek megvilágítása, testhelyzete, környezetük és öltözködésük színeinek megválasztása-alkotómunkájának részét képezi. Bár festményeinek tökéletes technikai tudással kivitelezett figurái, tárgyai megtévesztésig valódnak tűnnek - a létrehozás indítékainak különbözősége miatt - nem sorolja magát a hiperrealista festők közé.

Sándorfi István életműve, kritikai recepciója

A világ számos országában ismert festő népszerűségét jól jellemzi, hogy alkotásai már befejezésük előtt elkelnek, művei megvételére sorban állnak a gyűjtők. Bár a műkritikusok gyakran sorolják Sándorfit a hiperrealista festők közé, ő magát nem tekinti annak. Az aprólékos gonddal és bravúros technikai tudással festett képeken valami mindig „hibádzik”, egyes részletek – egy-egy szándékosan elmázolt kéz, elmosódó lábfej – megtörik a mű egyébként tökéletes fotószerű hatását. Sándorfi István első magyarországi gyűjteményes tárlata átfogó képet nyújt festői útjának valamennyi időszakából. A kora hetvenes években készült képeket első ránézésre a felületes szemlélő az akkor divatos hiperrealizmussal rokoníthatná, tévesen; Sándorfi alkotásain nem leljük fel az erre az irányzatra oly jellemző, hétköznapi életből vett, banális témákat, helyettük önmagát, néha családtagjait ábrázolja korántsem realiztikus pózokban, olykor pedig belső szervekből komponál csendéleteket.

Későbbi korszakában egyetlen személyt használ modellként: önmagát. Ezek a képek gyakran kifacsart, megkötözött tagokkal, torzóként, bekötött szemmel, avagy oda nem illő tárgyakkal – fültisztítóval, zsinórral, melltartóval, megrendezett, szcenikus pozitúrában ábrázolják alkotójukat – azonban ebben az esetben is tévedés lenne egyszerűen csak önarcképekről beszélni. Sándorfi aprólékosan és precízen festi képeit, hosszú heteken át, úgyhogy az állandóan mozgolódó modellek helyett inkább diára kivetített fotókról dolgozik. Sándorfi képei körülbelül egy hónapig készülnek és már a festőállványon elkelnek. Sorban állnak értük amerikai, francia és arab gyűjtők. 70-80 ezer euróért, tehát körülbelül 20 millió forintért veszik meg minden egyes festményét.

A nyolcvanas években egyre több kéz- és lábészletet, valamint csendéletet készített a művész, melyen meghökkentő motívumokat – agyvelő, csirkefej, haltetem, párna stb. – rendez megtévesztő kompozíciókba. Vásznainak témája 1986/87-ben, fokozatosan, ám radikálisan megváltozik: a számtalan félreértésre okot adó önarcképek helyett leplekbe burkolt nőket, aktokat, egy-egy elmosódó végtagú női torzót fest, melyeket oda nem illő tárgyakkal – játékreplő, kékre festett üvegű napszemüveg, madártoll – zökkent ki a realista értelmezés lehetősége elől. Ezzel párhuzamosan a csendéletek témája is megváltozik: ezeken az olykor visszatartó tárgyak helyett főként palackokat és gyümölcsöket – almákat, narancsokat, barackokat, körtéket – találhatunk, festékfoltokkal, vagy ráfestett motívumokkal. A képek háttere semleges fal, vagy papírkarton, ám ezeken a legfinomabb falrepedéseket is aprólékosan megfesti az ecset e virtuóz mestere.

Gulyás Gáborral, a MODEM Modern és Kortárs Képzőművészeti Központ ügyvezetőjével, a vizsgált kiadvány és a kapcsolódó kiállítás társ-kurátorával készített mélyinterjú során további, eddig nyomtatásban magyarul nem megjelent információ feltárása vált szükségessé, gazdagítva a szerzőről fellelhető tudásbázist és segítve a kiadvány tartalmi elemzését. Gulyás Gábor ügyvezető a mélyinterjú során elmondta, a Sándorfi által képviselt *nouvelle figuration* kedvelői friss levegőt hoztak a hetvenes évek vizuális művészetébe és bár a sok képet olcsón beszerző kereskedői gyakorlat azóta alig változott, az akár több hónapig készülő festmények eleinte nem is telíthették a piacot.

Az itthoni „kísérletezők”, például *Szász Endre* esetében mindez nem jelentett problémát, mert ő pusztán dekoratív festészetet művelt, s ehhez meg is találta a kellő formát a hollóházi porcelánok festésével. Vannak azonban olyan magyar vagy magyar származású alkotók – például *Csernus Tibor* vagy *Méhes László* –, akik komoly sikereket értek el, s akik esetében számosan feltették már ugyanazt a kérdést, amit most Sándorfi kapcsán: mi az, amit a formán, a technikai tudáson kívül fel tudnak mutatni?

Ez a megközelítés a tartalom és a forma olyan sematikus szétválasztásából indul ki, amely a marxista esztétikák meghatározója volt, bár nem olyan reflektálatlan formában, ahogy ezek a hazai napilapok vulgáris „esztétizálásaiban” felbukkannak. Meglepően kevés az árnyalt elemzés a hazai recepcióban. Ugyanakkor Sándorfi esetében több olyan elemzési szempont kínálja magát, amely manapság nagyon népszerű: így a test státuszának újraértelmezése vagy éppen a reprezentáció lehetőségével, vagy annak lehetetlenségével való folyamatos számvetés, ismertette a Sándorfi-repertóriumból kevésbé ismert adatokat Gulyás Gábor.

A közlés előtt álló interjúban a társ-kurátor azt is elmondta, Sándorfi István mögött kétségkívül jelentős karrier áll: 1966 óta negyven egyéni kiállítása volt Párizsban, Brüsszelben, Koppenhágában, Rómában, New Yorkban, San Franciscóban és más városokban. Nehezen beskatulyázható művész Sándorfi István: több szalon kapcsolódik a fotórealizmus, a hiperrealizmus, sőt a szürrealizmus törekvéseihez is, de festményei aligha írhatóak le egy-egy irányzat jellemzőivel. Nemcsak tematikájában, hanem technikájában is sokat változott a festészete: a lágyabban kenhető, mákolajban hígított festéket felváltotta az egyedi „vegykonyha”.

Műveinek jelentős része magángyűjteményekben található: az USA-ban és Európában is vannak Sándorfi-gyűjtők. Ez nagyban megnehezítette egyébként a debreceni kiállítás szervezését, a magángyűjtemények nehezen tehetők közkinccsé. Nagy öröm, fogalmazott az ügyvezető a beszélgetés során, hogy sikerült kiadni egy életmű-katalógust is a tárlathoz, amely az eddigi legtöbb reprodukciót tartalmazó Sándorfi - album³.

Jelentősebb egyéni és csoportos kiállítások listája⁴, megjelent kiadványok

Egyéni kiállítások:

- 1966 • Galerie des Jeunes, Párizs • Galerie de la Barbière, Le Barroux
- 1970 • Galerie 3+2, Párizs
- 1973 • M. d'Art Moderne de la Ville de Paris
- 1974 • Galerie Daniel Gervis, Párizs
- 1975 • Galerie Beaubourg, Párizs
- 1976 • Bucholz Galerie, München
- 1977, 1980 • Galerie Isy Brachot, Brüsszel
- 1978, 1981, 1983 • Galerie Isy Brachot, Párizs
- 1979 • FIAC, Galerie Isy Brachot, Párizs
- 1981 • Galerie Isy Brachot, Bazel
- 1982 • Amaury Taitinger Gallery, New York
- 1984 • FIAC, Galerie Isy Brachot, Párizs
- 1986 • Galerie Lavignes-Bastille, Párizs • Galerie de Bellecour, Lyon
- 1987 • Lavignes-Bastille Gallery, Los Angeles • Hôtel de Ville, Nancy
- 1988 • Armory Show '88, Lavignes-Bastille Gallery, New York • Abbaye des Cordeliers, Châteauroux (retrospektív) • Louis K. Meisel Gallery, New York • FIAC, Galerie Lavignes-Bastille, Párizs
- 1991 • Galerie Prazan-Fitussi, Párizs
- 1993 • Galerie Guénéguaud, Párizs • Galerie Mann, Párizs
- 1994, 1997 • Jane Kahan Gallery, New York
- 1999 • Galerie Tempera, Brüsszel
- 1999-2000 • Gallerihuset, Koppenhága.

Csoportos kiállítások:

1976, 1978, 1980 • *Foire d'Art Actuel*, Palais des Beaux-Arts, Brüsszel
1978 • *Art '78*, Bázél
1979 • *Art sans frontière XI.*, Galerie Isy Brachot, Brüsszel • *Festival de Royan*, M. de Royan
• *Le Présence Paris-Budapest*, Orangerie des Jardins de Luxembourg, Párizs • *ARC*, M. d'Art Moderne de la Ville de Paris
1980 • *Art sans frontière XII.*, Galerie Isy Brachot, Brüsszel
1981 • *Figuration Actuelle*, M. de Valenciennes • *Rencontre hongroise à Paris*, Rueil • *Art sans frontière XIII.*, Galerie Isy Brachot, Brüsszel
1982, 1983, 1984 • Salon de Montrouge
1984 • M. et Centre d'Art Contemporain, Noitel • *Aspects de la Peinture Contemporaine*, M. d' Art Moderne de Troyes
1985 • *Un instant de Paix*, Café de la Paix, Párizs • *Hommage à Michel Foucault*, Espace Belleville, Párizs
1986 • Galerie de Bellecour, Lyon • G. Maeght, Barcelona • *La figuration de 1960 à nos jours*, Franciaország (vándorkiállítás) • *L'Art au Présent en France*, Kadewe, Berlin • *Salon de Mai*, Párizs • Louis K. Meisel Gallery, New York
1987 • *Premier Forum d'Arts Plastiques en Ile de France*, Clichy-la-Garenne et les Ulis • *Panorama de l'Ecole française Contemporaine*, Tel-Aviv • Rosenthal Galerie, Chicago
1988 • *Olympia of Art*, Szöul
1989 • *La Passion de Dunkerque*, M. d'Art de Taivan
1990 • *Aspects de la Figuration dans les années 60*, Toulouse, Rouan, Nantes (vándorkiállítás)
1992-99 • rendszeresen • Galerie Tempera, Brüsszel
1993 • Galerie Mann, Párizs
1993-től rendszeresen • Jane Kahan Gallery, New York/Miami
1997 • *Art Fair*, Seattle • *Re-presenting Representation III.*, Arnot Art Museum, Elmira, New York.

Külföldön megjelent kiadványok a szerzőről:

JOUFFROY, A.: ~, *peintures* (kat., Galerie Isy Brachot, Párizs, 1978)
~-*natures mortes* (kat., FIAC, Galerie Isy Brachot, 1984)
XURIGUERA, G.: ~-*works 1987-1997*, Párizs, 1997.

Magyarországon korábban megjelent kiadványok a szerzőről:

Sándorfői István / [szerk. Maklár Kálmán] ; [... kiad. Erdész & Maklár Fine Arts]. - Budapest : Erdész & Maklár Fine Arts, 2006. - 51 p. : ill., színes ; 28 cm. - ISBN 978-963-87350-1-0 füzött. ISBN 963-87350-1-5
festőművész - külföldön élő magyar személyiség - 20. század - 21. század - Franciaország - kiállítási katalógus
75(44)(=945.11)(092)Sándorfői_I. *** 061.3(439-2Bp.)"2006"
[MNB KB 2637032⁵

Hazai kiállításokhoz kötődő albumok, események

Az ötven évvel ezelőtt Franciaországban letelepedő művész első hazai kiállítása tavaly novemberben volt a budapesti *Erdész & Maklár Fine Arts* galériában. Akkor tizenöt képét tekinthették meg az érdeklődők. A 2006 őszén Debrecenben megnyílt *MODEM*, az ország és

a tágabb régió egyik legnagyobb és legkorszerűbb modern és kortárs képzőművészeti központjaként most arra vállalkozik, hogy lehetőséget adjon a hazai közönségnek a népszerű művész elmúlt 33 évben készült alkotásainak megismertetésére.

A kiállítással az anyaország súlyos adósságát törleszti a MODEM, hiszen az elmúlt évtizedekben egyebek mellett már Koppenhága, Róma, Párizs, München, Brüsszel, Basel, New York, Los Angeles és San Francisco nagy galériái is helyet adtak Sándorfői István munkáinak. A vidéki kiállítás kurátorai *Maklár Kálmán* és *Gulyás Gábor*. Amint az a kiállított képeknél is megfigyelhető, a hetvenes évek végén, nyolcvanas évek elején Sándorfői színvilágát két szín, a kék és a lila, és ezek hideg kombinációi jellemzi, a festményen látható figurák gyakran groteszk, önkínzó, tartásban, valóságos háttér nélkül, mintegy színpadra állítva, reflektorok mesterséges fényében tűnnek fel.

A tárlat alkalmából jelent meg a *Maklár Artworks* és a MODEM közös kiadásban a vizsgált 350 oldalas könyv, amely a művész eddigi életművét mutatja be. 2006-os kiállítási katalógusán kívül első ízben jelenik meg Sándorfői István magyar nyelvű kötet, amely – mivel angolul és franciául is tartalmazza a szöveget – a nemzetközi közönség számára is érdekes lehet. A kiadvány az életrajzi és a szakmai útról szóló szövegek mellett a művész pályáját 252 reprodukcióban mutatja be: a kezdeti alkotásaitól a legutóbb készült festményekig szinte minden jelentős képet megismerhet az érdeklődő. A könyvet a kiállítás-megnyitón mutatták be a nagyközönségnek.

2006 őszén Debrecenben az ország és a tágabb régió egyik legnagyobb, s alighanem legkorszerűbb modern és kortárs képzőművészeti központja nyílt meg. A Modem geopolitikai elhelyezkedésénél, méreteinél és építészeti adottságainál fogva kiválóan alkalmas arra, hogy a modern és kortárs nemzetközi művészeti élet egyik meghatározó közép-európai regionális központjának szerepét betöltse. A *Modern és Kortárs Művészeti Központ* Debrecen történelmi belvárosában, az újonnan kialakított Baltazár Dezső téren található. Az összesen 4650 négyzetméter alapterületű, háromszintes épület mintegy 3000 négyzetméter kiállítóterrel rendelkezik. A második emeleten található az ország legnagyobb egybefüggő – több mint 1300 négyzetméteres – kiállítóterme, ahol a modern és kortárs képzőművészet számos remekműve megtalálható. A kiállítások mellett társművészeti programokat, művészettörténeti, bölcséleti előadásokat, irodalmi esteket és múzeumpedagógiai foglalkozásokat is rendeznek a művészeti intézményben.

Sándorfői István életmű-kiállítása 2007. április 13- június 3. „A test színeváltozása” címmel látható a MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központban (4024 Debrecen, Baltazár Dezső tér 1.)

A kiadvány jellege, rendeltetése, kiadó adatai, megjelenési ideje

- időszakos kiadvány, művészeti album Sándorfői István első magyarországi életmű-kiállításának alkalmából, ISBN 978-963-87350-3-4, Maklár Artworks Kft., Budapest - Párizs, 2007

A kiadvány formája, oldalterjedelem

A kiadvány papíralakja nem tartja a hagyományos A0 - A10 alakok méreteit, 230 x 280 mm (álló) vágott méretével leginkább a 210 x 297 A/4 papíralakhoz közelít.

Oldalterjedelme a kiadvány felépítése szerint a következő:

▪ **1 db Szennycímlap (üres „vákát” lap)**

Továbbá a főszöveget megelőző járulékos részek:

▪ **1 db Szennycímloldal**

Tartalma: lapszélhez (jobbra) igazított, szedéstükrös felső szélén kifutó álló képrészlet 2 színnel (szépia, szürke) és „Sandorfi” egyszavas angol nyelvű szennycím - **1. oldal (számozatlan)**

▪ **1 db Sorozatcímoldal, amely egyben kolofónként is funkcionál**

Tartalma: 1 db logo 1 színnel; 3 db logo 2 színnel; 3. oldalról átnyúló, középre igazított méretarányos képrészlet; angol, magyar, francia nyelvű feliratok melyek a következő adatokat tartalmazzák:

1. megjelenés célja, alkalma; alkalomként szolgáló kiállítás ideje és helye, városa,
2. a kiállítás kurátorai
3. támogatók
4. szerkesztette
5. a szerkesztő munkatársa
6. asszisztens
7. olvasószerkesztő
8. francia fordítás
9. angol fordítás
10. a francia fordítást ellenőrizte (név)
11. az angol fordítást ellenőrizte (név)
12. fotó
13. képfeldolgozás
14. nyomás, kötés
15. grafikai terv
16. kiadó adatai
17. ISBN (International Standard Book Number)
18. copyright adatok - **2. oldal (számozatlan)**

▪ **(belső) Címoldal,** tartalma: „Sandorfi” elnevezésű egyszavas angol nyelvű szennycím + középre igazított fekvő méretarányos képrészlet 4 színnel, amely a gerinc irányába, a sorozatcímoldal ¼ részéig nyúlik át- **3. oldal (számozatlan)**

▪ **Köszönetnyilvánítás** teljes nevek felsorolásával, közöttük középre zárt díszgomb, a megnevezés balra zárt, míg a felsorolást tartalmazó tömb sorkiegyenlített – **4. oldal (számozatlan)**

▪ **Tartalom** a következők jelzésével: kiadói előszó (3 nyelven) 7-8. oldal, Gulyás Gábor: A test színeváltozása (címadó tanulmány, 3 nyelven) 8-15. oldal, Kis Zsuzsa: A festészet védekezés. A festészet egy nagy kaland (életút interjú 3 nyelven) 15-53. oldal, Kis Zsuzsa: A festészet életfilozófia (portré 3 nyelven) 53-97. oldal, Színes reprodukciók (3 nyelven) 97-350. oldal, Kiállítások jegyzéke (3 nyelven)- **5. oldal (számozatlan)**

▪ páros oldal széléig (balra) igazított, alsó-felső szedéstükrön túl szerkesztett méretarányos képrészlet **4 színnel- 6. oldal (számozatlan),**

továbbá számozott lapok a 7- 350. oldalig a Tartalomban jelzettek szerint.

Nyomtatási eljárás

A nyomdai ívek számára, papíralakra és papírminőségre, papírsúlyra vonatkozó utalást a kolofón és az album egyéb járulékos része sem tartalmaz. Becsléseim és a kötésmód alapján 22-23 ív terjedelmű 230 x 280 mm vágott méretű papíralakon, 120-130 gr matt műnyomó vagy „opac” papírra, cérnafűzéssel, keménytáblás borítással, 4 + 4 színnel magas vagy mélynyomással készítették a kiadványt. A képméreték rendkívüli változatossága és a gyakran csak néhány milliméternyi eltérés a hasábok távolsága és a képszélek között arra utal, hogy a szedéstükörön kívülre (kifutóra) szerkesztett, gyakran az egész oldalterjedelmet lefedő képek vágott szélei nem pontosak mindenhol, azok közti elcsúszást a külső szélek kifutói, a margó hiánya és a gerinchez pontosan fűzött, majd beakasztott könyvtest korrigálja, így az eltérés szabad szemmel nem látható.

Mivel a művészeti album színes reprodukciókat közöl, a festmények kidolgozottsága, színeinek telítettsége és a nagy képpont sűrűség nem utal szitanyomásra. A kiadvány feltehetően gépszedéssel, számítógépes sorkizárással készült. A szöveget annak „befolyatása”, a formázás, a kétszínű (szürkeárnyalatos) szépia fotók vagy a színes képek digitális előkészítése, montírozása és színbontása után arányaival összhangban, mozaikszerűen követik a képek, kellemes ritmust biztosítva a vizuális elrendezés során.

A kiállításon bemutatott eredeti képek színtelítettségétől eltérően a reprodukciók tónusai kevésbé kontrasztosak, ezért feltételezhető, hogy a képfeldolgozás során tónuskiegyenlítést, az olajképek digitalizálására jellemző „zajok”, szemcsék eltávolítását, esetenként retusálást és moiré-technikát is alkalmaztak. A képek arányai a kiadvány teljes terjedelmében megfeleltethetők az eredeti méreteknek vagy azokkal arányosan torzítottak, gyakori a vágott, álló vagy fekvő szalag-szerű képrészlet, de a szerkesztők egészében kerülnek a torzítást és a szembetűnő képmanipulálást.

A vonalas rajzokról feltehetően fototípiái, a tónusos képekről autotípiái klisé készült, amelyek előállításakor felvétel készült az eredeti képről, majd a másolás, maratás és lemezcseré után megvizsgálták az esetleges horpadásokat, szedési hiányosságokat. A szedéstükörben és a tömbök elhelyezésében illeszték hiba nincsen, az eredeti, kiállított képek vizsgálata után bizonyítható, hogy a kiadványban fordított (negatív) illusztrációk nincsenek.

Célok, könyvterv, alkalmazott vizuális technikák

A kiadvány minden részletre kiterjedő tervezésekor a szerkesztők csak részben követték a hasonló tematikájú kiadványok felépítését. Vizsgálatom célja, hogy részletesen bemutassa azokat a kiadványtervezési és nyomdai alkalmazásokat, amelyek bár segítik a befogadást, mégis kevésbé felelnek meg a művészeti kiadványok szakmai követelményeinek.

A formai tervezés során bizonyára számos változat és tipográfiai megfogalmazás kínálkozott, ezek közül az amerikai-magyar, bizonyíthatóan „kulturaközi” együttműködésből születő könyvterv, a vegyes, „multi-kulturális” profilok miatt a kortárs művészeti kiadványoktól némileg elütő arculatot kapott az album.

Gutenberg első nyomtatott könyvének megjelenése óta alkalmazza a könyvtervező közösség azt az egységes nyomdai mértékrendszert, amely pontrendszer szerint határozhatunk meg

minden szedési művelettel összefüggő méretet a vizsgált műben. Ez a tipográfiai pontrendszer vonul végig a tervezés és nyomdai előkészítés minden szakaszán, az alkalmazott vizuális technikák vizsgálatakor ezért egyaránt jelzem az album oldalainak szedéstükrét, az alkalmazott hasábszélességeket, a cím –és szövegszedést - ezen belül az átmenő szöveg szedését-, majd a beosztásokat. Ugyanígy vizsgálom a hasábok közötti beosztásokat, a lehetséges léniákat és a szövegterjedelmet. A vizsgálat során kiemelten foglalkozom a képszöveg aránnyal, a keresztreferenciával és a képek feltehetően tudatos elhelyezésével, beékelésével az egyes szöveghelyeken, azok sorrendjének lehetséges rendező elveivel.

A kiadvány alkalmazott vizuális technikáiról összességében elmondható, hogy tömegkommunikációs eszközként, annak szerkesztésében is agitációs jelleget mutat, tördelésben kiemel, harmonikus, néhol hatásvadász képméretezéssel és elhelyezéssel teljesíti be promóciós célját. A fotók elhelyezése az oldalszerkezetben és a szövegmezőben hangsúlyos, kiemelt szerepet kap, hiszen helyük, megjelenési formájuk, folthatásuk együttesen irányítja az értelmezést. Mindezen túl, a vizuális megjelenés által sugallt értékrend tágabb összefüggésben megfeleltethető a tartalmi ismertetőkből közvetített értékeknek, hiszen a hiperrealista, emberalakot ábrázoló olajfestmények erős érzelmi töltetűek, a kifejezett tartalom szabadabb asszociációkra ad lehetőséget a befogadó számára.

A képszerkesztés és méretezés egyéni jelleget mutat, a képinformációk felfejtésekor a merész vágások, a háttér elhagyása és a fotográfika egyaránt mérvadó. A szöveg jobb megértését szolgálják az ún. magyarázó képek, a 2 színnel, általában szürkeárnyalattal felújított (szépiá) családi fotók és a festmények méretarányos 4 színes reprodukciói, melyeket a szöveggel többnyire összhangban helyeztek el. A művészeti album sajátos céljaiból adódóan nem találunk a kiadványban grafikont, táblázatot és a népszerű-kiadványokra jellemző karikatúrát, képregényt vagy helyzetkomikumra építő fotómontázst.

A levehető védőborító Sándorfi István *Megvilágosítók* (1982) című képét tartalmazza. A védőborító első külső oldalán a 36 pt verzálmagasságú „Sándorfi” Bell MT magyar nyelvű címfelirat látható ritkított verzál szedéssel. A gerincen balról jobbra haladva ugyanez olvasható 28 pt szedésben, hasonló betűtípusban és szedési módban. A gerinc felső negyede tartalmazza a kiadó negatív logóját 2 színnyomással (fehér-piros).

A védőborító első-belső, kasírozott oldalán középre igazítva 8 pt verzálmagasságú, kiskapitalchen betűszedéssel a következőket jelentették meg középre zárt elválasztó díszgombokkal: kép címe angolul, kép címe magyarul, kép címe franciául, kelte.

A borító hátsó-belső, kasírozással visszahajtott füle a következőket tartalmazza: a kiadó eddig megjelent kötetei, felirat 3 nyelven 8 pt kiskapitalchen szedéssel, továbbá 8 db tömbbe rendezett 35 x 40 mm méretű álló kép 4 színnel (eddig kiadványok borítóit ábrázolva), továbbá „megrendelhető a kiadónál” felirat 3 nyelven 8 pt kiskapitalchenben ritkított szedéssel, 1,5-ös ill. 2-es fokozatú sortávval. A kiadó adatainak megnevezésekor feltűnő, hogy a kiadó nevét nem jelölik újra, ehelyett a klasszikus kolofón adatközléstől eltérően telefonszámok, e-mail címek és a honlap megjelölésével tájékoztatja az olvasót.

Kép-szöveg arány, képek közlési rendszere

A szövegmező megbontását a képek néhol szokatlan elhelyezésével, forgatásával vagy eltérő helyzetű keretbe helyezésével és a kép, mint választóelem alkalmazásával érték el a műszaki szerkesztők.

A szövegmezőt 48 oldalon hangsúlyosan, 12 oldalon kevésbé hangsúlyosan bontja meg a „Színes reprodukciók változatai” elnevezésű, különálló fejezetet megelőző szövegtestet, míg az 1-97 oldal terjedelmű, vizsgált első szövegegység összesen 27 lapján egyáltalán nem található képek vagy illusztrációk.

Általában jellemző, hogy a ritmusos képelhelyezés két egyenlő részre bontja az oldalhoz tartozó szövegtestet, többnyire igényes, esztétikus folthatást generálva. A 7., 8., 10., 17., 20., 23., 29., 36., 48., 50., 53., 54., 57., 58., 63., 68., 71., 74., 77., 78., 82., 85., 86., 89., 90., 93., 94., oldalon jellemzően semmi nem szakítja meg az egy vagy kéthasábos szövegmezőt, kiugró képtördelés figyelhető meg például a 80-81. oldalon, ahol a kéthasábos kenyérszöveget két kis tömbben jeleníti meg, míg a kifutóról szerkesztett fekvő kép-csík a következő oldalra nyúlik.

Két esetben választja el az illusztráció a címet, ezek helyértéke a tematikus váltások miatt indokolt. Összesen öt esetben meghaladja az egy oldalt a cím, a szöveg közti alcímek és a képek terjedelme, ezekben az esetekben az oldalpárra szerkesztett képaláírás a mérvadó. A páros oldalról a páratlanra átvonuló szöveges és képi elemek összetartása nyilvánvaló a befogadó számára, az alapszedéstől eltérő szövegszedés nem jellemzi a kiadvány egészét.

Képaláírások betű –és szövegtípusa, logikai megfelelés

A képaláírások szedésnél a szövegbetűtől eltérő, „Californian FB” betűtípust alkalmazták, így az eltérő szövegtestek összeolvasása elkerülhető. A helyes betűkeverés elve szerint hangsúlyos szerepet kap az arányos betűnagyság, amely meghatározza az alap képaláírás nagyságát is az album 1- 97. oldalán, ez rendszerint a 8 cicerós Bell MT szövegbetűnél 3 ciceróval alacsonyabb fokozat.

A képaláírások szövegtípusa a konzervatív hagyományt követi, amely elemei a következők:

- kép címe,
- készítés helye,
- évszám.

A képaláírás kizárólag az azonosíthatósághoz szükségeszerű adatokra korlátozódik, nem alkalmas arra, hogy utalásrendszerével, azaz a szabadszöveges vagy a kulcsmondatokat hangsúlyozó technikával motiválja az olvasót a szövegegység elolvasására. A portré és mélyinterjúk sajtóműfaját követve nagyobb szabadságot enged a képaláírások „üzenetének” megfogalmazásakor, elegendő információként szolgálva a továbblapozáshoz.

A képaláírás és a képelem összetartozását a balra igazított szedés, a max. 2 hasábbá rendeződő sorok közelre állítása is tükrözi, minden esetben szabad végződéssel és kezdettel. A képaláírások a teljes képanyag 30%-át, főként a szépia fotókat és a grafikákat jellemzik, a kifutóra szerkesztett vagy mozaikszerűen egymást ritmusban követő színes reprodukciók egyike sem tartalmaz képaláírást az 1-97. oldalon.

Az illusztrációk feletti és alatti távolság nem egységes - hol 10 -10 mm vagy 15 -15 mm az illusztrációk felett és alatt- , főként a tömbök közé tördelt, mozaikszerűen elhelyezett képeknél jellemző. A felső vagy alsó szedéstükör részre szerkesztett képanyag illusztrációinak távolsága 10 mm az illusztráció és a hasáb között, képaláírással együtt a szedéstükör alsó részével egy vonalban záródik.

A képaláírások feletti távolság egységesen 5 mm, míg a tömbök, hasáboktól mért távolsága 5-10 mm között váltakozik. Egy hasáb (tömb) szélessége 800 mm, a hasábok közti távolság egységesen 8 mm, a szedéstükör mérete egységnyi, címsort nem tartalmazó szöveges oldalon 180 x 220 mm, így a szedéstükör - gerinc közti, továbbá a szedéstükör - lapszél közti távolság egységesen 25 mm. A szedéstükör alsó-felső széleinek távolsága a vágott lapszélről egységesen 30 mm.

A szöveg, illusztráció, promóció aránya

A szennycímoldalok hagyományostól eltérő rendezése nem követi az elvárt tematikus megoszlást. Az 1. számozatlan vákát oldalt követő szennycímet angolul jelölték meg a 2. számozatlan lapon, ami csupán a bemutatott képzőművész vezetéknevét tartalmazza, teljes nevét nem jelöli. A címoldalak ugyanezt az elvet követik, a számozatlan szennycímoldalok páratlan oldalain szerkesztettek színes képrészletet. Ezeket a vizuális harmónia megteremtéséért, az aranymetszésszabályai szerint helyezték el a szedéstükörön, az album tördelésére jellemzően szedéstükörön túli vágási szélekkel, azaz bal-jobb lapszéli „kifutóra” szerkesztettek.

A kiadvány formai és tartalmi inkonzisztenciáját, promóciós jellegét jelzi a klasszikustól eltérő adatközlési rend, hiszen a copyright oldal adatait szokatlan helyen, a sorozatcímoldalon vegyesen helyezték el. A kolfón járulékos szövegrész így nem a kiadvány főszövege után, hanem a szennycímlapokon található, kiemelve a kiadvány előkészítés és megjelenítés protokollját, továbbá a logóval is jelzett támogatók körét.

A tervezett fehér foltok ritmusa, a hasábmagasságot adó szöveg, valamint az illusztráció folthatása együtt alkotja a tetszetős formát és oldalképet a kiadványban. Az albumok hagyományostól eltérő tematikáját az elsőközléses életútinterjú és portré jelzi. A kolfón hiányosságai és a főszöveget követő járulékos részek miatt, a kiadvány tudományos publikációnak nem minősül, ismeretterjesztő, promóciós karaktere hangsúlyos. A kilövés ellenőrzésekor összességében jellemző a lapszámok egyezése és azok helyes sorrendben közlése, kivéve az 1-6. jelzés nélküli szennycímlapokat, a főszöveg utáni járulékos Kiállítások jegyzékének jelzés nélküli, középre zárt színes képet (portrét) tartalmazó (számozatlan) 351. oldalát és a kiadványt záró vákát szennycímlapot.

Oldalak, témaváltó fejezetek „helyértéke”

Az album „újítása”, hogy hír –és információértéke hangsúlyosan megjelenik a magazinok szedését követő többhasábos beosztásban és a vegyes sajtóműfajok (pl. interjúk, portrék) szokatlan alkalmazásában. Az oldalak formai helyezése az információérték alapján, feltehetően nagy tudatossággal készült, a kiadványban a címsort tartalmazó cikk-kezdő ill. tematikát váltó oldalak kapnak nagyobb helyértéket. A tudományosság szempontját figyelmen kívül hagyva törekszik a repertórium-jelleg háttérbe szorítására; az egyéni és csoportos tárlatok bemutatása a könyv végére került, a kiadvány nem tartalmaz Indexet, Szótárt és Szójegyzéket, Jegyzetet, alfejezetet és egyéb, a tartalom feldolgozását, a kutatómunkát segítő mellékleteket.

Kivételesen a 97. oldaltól a 350. oldalig terjedő „Színes reprodukciók” záró fejezet, amely képaláírásait a korábbiaktól eltérő, 5 mm sortávolsággal, de szintén balra igazítva jeleníti meg. Ezekben az esetekben a kép címét és keltét kiskapitalchen betűfokozattal szedték, a tárgyukban elváló részeket középre zárt díszgomb választja el. E képaláírásokat jellemzi a

Tartalom és a szöveges tematikus blokkok háromnyelvű közreadása, melyek egységesen angol, magyar és francia nyelven követik egymást.

A szélesebb olvasói csoport befogadását könnyíti a nyitó esszé, majd a bevezetőként szolgáló átfogó ismertető egységet követő interjúk sora. Az információ értékének fokozásához nagyban hozzájárul, hogy a kiadvány szerkesztői első közlőként jelentették meg az itt közölt sajtótermékeket. A kreatív megoldások során láthatóan alkalmazták a promóció figyelemfelhívó eszköztárát és az áttekinthetőség, az olvasmányosság elvárásait. Az album tipográfiai eszköztárában gyakori az olyan grafikai hatás, amikor a több hasáb alatt-felett futó ill. azok közé beékelte képek mérete eltérő.

A képek hírértékét mutatja, hogy melyik paginán, a szedéstükör mely részén helyezték el ezeket. A többnyire a tükör alsó harmadában, vagy mind a két oldalt átszelő kifutóra szerkesztett színes képek hangsúlyossá, ugyanakkor hatásvadásszá is teszik a szöveges ismertetőket, interjúk tartalmát.

Az oldalakon jellemzően alsó-felső és jobb oldali kifutóra tervezett reprodukciók képaláírását helyhiány miatt a vele szemben lévő oldalon, a gerinc felé zárva jeleníti meg az egységes 5 mm sorszélességű hasámban. Mindez a klasszikus elrendezést háttérbe szorító, a képek „hírértékét”, információ telítettségét előnyben részesítő közlési sorrenddel magyarázható.

Tartalmi hiányosságok

Sem a főszöveg, sem a járulékos részek nem mutatja be a szerkesztőket, szakírókat és kurátorokat, holott a főszöveget rendszerint követő, ezáltal elmaradt Index vagy Utószó részletezhetné azok referenciáit, továbbá a kiadói „missziót”. A kiadvány semmiféle utalást nem tartalmaz az illusztrálás körülményeire, a fotóriporterek, grafikusok, képszerkesztők nevének, esetleges referenciáinak elmulasztása miatt a teljes közölt, szerkesztett képanyag jogait a copyrightban jelzett *Maklárty Art Works Kft.*, mint kiadó birtokolja.

A laptervezés körülményeinek tisztázásához elmaradt a művészeti szerkesztő, a tervezőszerkesztő és a technikai szerkesztő megjelölése, helyett a kevésbé szokványos „szerkesztő munkatársa”, „asszisztens” és olvasószerkesztő beosztásokat használja a kiadó, amely az album jellegétől szokatlanul főként a szerkesztői tevékenység menedzsment jellegére helyezi a hangsúlyt és nem a szakmaspecifikus munkálatokra. A kiadvány a képfeldolgozás körülményeiről a nyomást és a kötést készítő *Mester Nyomdát* és a képszerkesztő nevét tünteti fel a kolofón adatok között, azonban nem részletezi annak elérhetőségeit. A nyomda továbbá a kiadó felelős vezetőjét, az itt készített kiadvány példányszámát sem jelzi.

A címlap megegyezik a sorozatcímoldallal, amely feleslegesen hangsúlyozza a már közölt információt, a bemutatott művész vezetéknevének közlése, az alcím, továbbá a mottó hiánya nem támogatja a befogadói értelmezést. Az album kiadásának körülményeit a 2. oldal felső részében elhelyezett célkitűzésben olvashatjuk el, a kiállítás megnyitóra nyomtatott életmű kiadás így egyszeri, „ad hoc” jellegű kölcsönöz a különben hiánypótló albumnak.

A kiadvány a főszöveget követő járulékos rész kötelező elemeként tartalmazza a bemutatott művész kiállításainak először itt közreadott teljes jegyzékét, a kiállító ország anyanyelvén közölt adatokkal, növekvő időrendi sorrendben:

- Egyéni kiállítások, tartalma: évszám, helyszín, város- **350. oldal 1. tömb**

- Csoportos kiállítások, tartalma: évszám, (kiállítás címe), helyszín, város- **350. oldal 2. tömb**, továbbá a **351. (számozatlan) oldal 1.-2. tömb**

A kiadvány tartalma a következő elvárható elemeket nélkülözi:

Utószó, Index (Függelék), Kronológia, Szakkifejezések jegyzéke, Névmagyarozatok, Rövidítések jegyzéke, Illusztrációk jegyzéke, A kötet szerzői/ közreműködők teljes névsora, A kötetben közölt vagy hivatkozott források jegyzéke, Mutatók, Külön lapon elhelyezett idegen nyelvű tartalomjegyzék és rezümé (kivonat), Szabályos kolofón oldal, Információs és kereskedelmi oldalak.

Képméreték

Össességében elmondható, hogy a szerkesztett képek méretei az 1- 87. oldali főszövegben összesen tizennyolc variációban (azok tükörbe forgatott változatát ideértve) követik egymást, melyek a következők:

- Páratlan oldalról a párosra futó, a szedéstükrön kívül (jobb oldali kifutóra) tervezett elnyújtott fekvő kép 4 színnel (CMYK), mérete: 300 x 60 mm,
- Páros oldalról a páratlanra futó, a szedéstükrön kívül (bal oldali kifutóra) tervezett elnyújtott fekvő kép 4 színnel (CMYK), mérete: 300 x 60 mm,
- Páros oldalról a páratlanra futó, a szedéstükrön kívül (bal oldali kifutóra) tervezett elnyújtott fekvő kép 4 színnel (CMYK), mérete: 280 x 57 mm,
- Páratlan oldalon a szedéstükrön kívül, kifutóra tervezett álló, méretarányos fekvő képrészlet 2 színnel (CMYK), mérete: 280 x 65 mm,
- Páros oldalon a szedéstükrön kívül, kifutóra tervezett álló, méretarányos fekvő képrészlet 4 színnel (CMYK), képaláírással, mérete: 280 x 65 mm,
- Páros oldal teljes terjedelmében szedéstükrön kívül futó álló kép 4 színnel, képaláírással, mérete: 230 x 280 mm,
- Páratlan oldal teljes terjedelmében szedéstükrön kívül futó álló kép 4 színnel, képaláírással, mérete: 230 x 280 mm,
- Páratlan oldalon második hasábra beékelt méretarányos álló kép 4 színnel (CMYK), képaláírással, mérete: 55 x 85 mm,
- Páros oldalon kéthasábos szövegegység közé ékelt fekvő kép 4 színnel (CMYK), mérete: 70 x 50 mm,
- Páros oldalon kéthasábos szövegegység közé ékelt álló kép 2 színnel (CMYK), mérete: 40 x 55 mm,
- Páratlan oldalon második hasábra beékelt méretarányos fekvő kép 4 színnel (CMYK), képaláírással, mérete: 100 x 72 mm,
- Páros oldalon kéthasábos szövegegység közé ékelt, szedéstükrön túl 15 mm-re (jobbra, lapszél felé) futó fekvő kép 2 színnel (CMYK), mérete: 72 x 52 mm,
- Páros oldalon kéthasábos szövegegység első hasábjába tördelt, szedéstükrön túl 15 mm-re (balra, lapszél felé) futó álló kép 4 színnel (CMYK), mérete: 50 x 65 mm,
- Páros oldalon kéthasábos szövegegység alsó harmadába tördelt, szedéstükrön túl 5 mm-re (balra, lapszél felé) futó fekvő kép 4 színnel (CMYK), mérete: 182 x 76 mm,
- Páros oldalon kéthasábos szövegegység közé ékelt álló kép 90 fokban jobbra forgatott kerettel 2 színnel (CMYK), mérete: 55 x 55 mm,
- Páros oldalon kéthasábos szövegegység közé ékelt, álló kép 2 színnel (CMYK), mérete: 35 x 40 mm,
- Páros oldalon kéthasábos szövegegység közé ékelt, álló kép 2 színnel (CMYK), mérete: 50 x 110 mm,

- Páros oldalon kéthasábos szövegegység közé ékelt, álló kép 2 színnel (CMYK), mérete: 45 x 120 mm.

Színes reprodukciók változatai, melyek időrendben, növekvő sorrendben követik egymást:

- 90 x 158 mm szegély nélküli keretbe helyezett ovális, szürkeárnyalatos álló kép – 2 db
- 135 x 135 mm szegély nélküli, 45 fokkal elforgatott keretbe helyezett ovális, szürkeárnyalatos fekvő kép – 1 db
- 135 x 135 mm szegély nélküli, 45 fokkal elforgatott keretbe helyezett ovális, szürkeárnyalatos fekvő kép – 2 db
- 205 x 280 mm szegély nélküli keretbe helyezett, lapszélhez zárt szürkeárnyalatos álló kép – 3 db
- 180 x 280 mm szegély nélküli keretbe helyezett, lapszélhez zárt álló kép 4 színnel (CMYK) – 35 db
- 205 x 280 mm szegély nélküli keretbe helyezett, lapszélhez zárt álló kép 4 színnel (CMYK) – 40 db
- 190 x 280 mm szegély nélküli keretbe helyezett, lapszélhez zárt álló kép 4 színnel (CMYK) – 35 db
- 230 x 280 mm szegély nélküli keretbe helyezett, lapszélhez zárt álló, szürkeárnyalatos kép – 5 db
- 230 x 280 mm szegély nélküli keretbe helyezett, lapszélhez zárt álló kép 4 színnel (CMYK) – 25 db
- 230 x 185 mm szegély nélküli keretbe helyezett, lapszélhez zárt álló kép 4 színnel (CMYK) – 5 db
- 230 x 210 mm szegély nélküli keretbe helyezett, lapszélhez zárt álló kép 4 színnel (CMYK) – 5 db
- 230 x 230 mm szegély nélküli keretbe helyezett, lapszélhez zárt álló kép 4 színnel (CMYK) – 5 db
- 460 y 280 mm szedéstükrön túl, kifutóra szerkesztett kép, telíve a teljes lapfelületet, 4 színnel (CMYK)- 7 db
- 135 x 175 mm átlóméretű fekvő ovális kép szegély nélkül, 4 színnel (CMYK)- 2 db
- 165 x 140 mm átlóméretű álló ovális kép szegély nélkül, 4 színnel (CMYK)- 7 db
- 135 x 135 mm átlóméretű kör alakú kép 4 színnel (CMYK)- 2 db
- 175 x 175 mm átlóméretű kör alakú kép 4 színnel (CMYK)- 2 db
- 145 x 280 mm középre zárt álló kép 4 színnel (CMYK) /gerinctől és lapszélétől távolsága 50-35 mm/- 1 db
- 170 x 160 mm középre zárt álló kép 4 színnel (CMYK) /gerinctől és lapszélétől távolsága 30-30 mm/- 24 db
- 120 x 195 mm középre zárt álló kép 4 színnel (CMYK) /gerinctől és lapszélétől távolsága 50-55 mm/- 24 db
- 120 x 195 mm középre zárt álló szürkeárnyalatos kép /gerinctől és lapszélétől távolsága 50-55 mm/- 3 db
- 75, 85, 95 mm x 150 mm középre zárt tömbben elhelyezett, azonos méretű dupla kép 4 színnel (CMYK) 10 mm képtávolsággal, - 8 db
- 75, 85, 95 mm x 150 mm középre zárt tömbben elhelyezett, azonos méretű szürkeárnyalatos dupla kép 10 mm képtávolsággal, - 5 db
- 111 x 192 mm szegély nélküli keretbe helyezett, középre zárt szürkeárnyalatos álló kép – 3 db

Színes reprodukciókról röviden

A színes reprodukciók képaláírása tartalmazza:

8 pt verzál magasságú, ritkított kiskapitalchen cím 3 nyelven, díszgombokkal elválasztva, keltezés dátuma (díszgombbal elválasztva a címtől), távolsága a kép alsó széltől egységesen 10 mm. Amennyiben a kép telíti a lapot teljes szélességében, úgy a szemben (tükörben) lévő oldalon a lapszél felé zárt tördeléssel jelenítik meg a releváns képadatokat az alsó lapszéltől 20 mm távolságban. A cím alatti sorban a használt technika megnevezése és a kép mérete áll centiméterben, ezek közötti távolság 5 mm, a technika 3 nyelvű megnevezésekor díszgombbal választják el az adott nyelvű feliratokat.

A képaláírás sorai közti távolság egységesen 5 mm, kezdő és végpontok a képaláírás tömbjeiben nincsenek. A képaláírások rendezésekor általános irányelv, hogy a páros oldal képeit balra, a lapszél felé, míg a páratlan oldal képeit jobbra, szintén lapszél felé igazítják. Kör, ovális vagy rombusz alakú kép esetében a képaláírás minden sora középre zárt. Abban az esetben, a képfelirat a képtől eltérő oldalon van, feliratot mindig a gerinc felé zárták a műszaki szerkesztők.

A színes reprodukciók fekete-fehér és színes képeinek aránya

A kiadvány 97- 350. oldalig terjedő Színes reprodukciók elnevezésű, különálló egysége összesen 252 képet tartalmaz. Ennek részét képezi 23 olyan különálló reprodukció, ami az oldaltükörben, vele szemben elhelyezett kép szalagos, méretarányos részletét, annak teljes lapterjedelemű, szegélyek nélkül nagyított változatát, vagy éppen miniatúr, kicsinyített méretarányos képrészletét emeli ki. A színes reprodukciókat bemutató fejezetben az ismétlődő képekkel együtt 34 db szürkeárnyalatos és 218 db 4 színnel nyomott kép ill. képrészlet található, ezek aránya közel 15 % - 85%.

Az albumként szolgáló fejezet első, nyitó képe ismétli a későbbi lapokon megjelenő kép részletét, a számozatlan, zárólapon e képsoron kívül 1 db további színes portréfotó látható a tárgyalt művésztől. A Kiállítások jegyzéke fejezet szintén az album képeiből emel ki 1 db szalagos képrészletet, a korábbi fejezetek (köszöntő, tanulmány, életút interjú, portré) az albumban megjelölt képeket ismétlik a fent részletezett tipográfiai sajátosságokkal.

Tipográfiai jellegzetességek

Összességében elmondható, hogy az anyagelrendezés lehetőségeinek kiaknázásával újul meg az album oldalképe, innovatív, korszerű igényeket kielégítő funkciót tölt be a sajtó –és irodalmi műfajokat idéző tömbös, kéthasábos elrendezés, továbbá a képek mozaikszerű, szabad elrendezése és a magazinokra jellemző szalag-rendszer.

A hasábok magassága mindenhol a szedéstükrön belül tartott 210 mm, amennyiben fő -és alcímet, interjúk esetében lidet nem tartalmaz. Az interjúk tartalmára referáló fotóriportok nem tartalmaznak blokk formájában közölt képsorozatot, ezek a szöveges tartalom ill. kenyérszöveg lapjain váltakozva követik egymást min. 1- max. 3 laponként. A kiadványra nem jellemző a sajtótermékek, időszakos kiadványok és leporellók „zászlós” kép-szöveg elrendezése. Az egy vagy több hosszan lefutó hasáb mellett a címek, alcímek, bevezetők függvényében az anyag többi része rövidebb hasábon vagy hasábokon tömbszerűen helyezkedik el.

A kombinált tartalmi ismertető bár segítik az olvasó gyors tájékoztatását a tartalomkeresés és az információk szűrése során, kevésbé járulnak hozzá az alapkutatáshoz és az episztemé megértéséhez. A cím kevésbé, de a bevezető köszöntő és a kezdő tanulmány szövege átfogóan ismerteti a keletkezés körülményeit és az életmű bemutatását, annak paradigmaváltó jellegét. A tartalmi ismertetőket összességében jól követik az illusztrációk, azok a szöveges tartalom helyértékének megfelelően, a keresztreferencia elvének eleget téve kerültek elhelyezésre az adott kenyérszövegben.

A vegyes műfajú, teljességre törekvő kiadvány egészére az átlátható, „levegős” tördelés jellemző, a hagyománytól eltérően a kiadvány terjedelmének 27%-át teszik ki a magyarázó, leíró szövegrészek, míg közel 73%-át foglalja el az albumokra jellemző reprodukciós képanyag és csupán 0, 57%-át a kísérő apparátus, esetünkben a kiállításjegyzék.

A kisebb-nagyobb fehér, nem nyomtatott területek kedvezően befolyásolják a kiadvány tipográfiai képét. A lapfej magasságával egy vonalba állított fotók, címek és a középre zárt oldalszámok egységes keretbe foglaltak, vizuális elemeik jól tükrözik a kevésbé klasszikus, megújított arculatot. Egységesen jellemző az albumra a keretléniai hiánya, alul-felül erős vonalú léniát vagy a felső léniába épített (negatív) címet, színiemelés nem tartalmaz, pedig alkalmazásuk a tartalmi sajtóműfajok okán lehetne indokolt. A szövegtömbök közé tördelt mellékkeretezés, az illusztráció hatású vonalak és mértani elemek alkalmazása nem jellemzi a könyvet. A címrendszer elemeinek aláhúzása, színes nyomása, keretezése, negatívba forgatása szintén nem jellemző.

A kiadvány címrendszerének elemei, felépítése, beosztása

A tipográfiai változatosságot vizsgálva a lapfej, az élőfej, a cím, a címsor és címtömb, továbbá a szövegtömb és a hozzájuk tartozó illusztráció - szöveg arány tipometriája a következő:

- a főcím hasábszélessége, rendszere, betűtípusa, fokozata: max. 180 mm, 1 hasábos, Bell MT ritkított, 14-es fokozatú, verzálmagassága 12 pt (3 mm betűszélességű: „n”-t jelölve egységnyi szélességként)
- az alcím hasábszélessége, rendszere, betűtípusa, fokozata: max. 180 mm, 1 hasábos, ritkított kapitalchen 14-es fokozatú Bell MT betűtípus, verzálmagassága 12 pt (3 mm betűszélesség: „n”-t jelölve egységnyi szélességként)

A szövegszedés fokozatváltásánál a következő jellegzetességek figyelhetők meg:

Összességében jellemzőek a nagy fokozatú címek a cikk-kezdő, nyitó oldalakon, alcímekkel és lídszerű kis összefoglalóval, „szalaggal” a kiadvány kiemelkedő helyértékű oldalterjedelmén. A szövegben kurziválással, fetteléssel, ritkítással, betűhúzással, váltakozó betűfokozatokkal jelzett tipográfiai sajátosságokra jellemző, hogy a tervezőszerkesztők a fő és alcímek hasábszélességénél a szedéstükör 180 mm szélességét követik, a címsort a gerinc felé igazítva (páros oldalon jobbra, páratlan oldalon balra).

A 7., 8.-10. -12., a 15-27.-39., továbbá az 53.-67.-81. oldal háromnyelvű, ismétlődő szövegtartalmában a cikkíró, szerző neve 14-es fokozatú, kapitalchenben szedett, ritkított Bell MT, míg a főcím következetes a fentiekben jelzettek szerint. A címsor betűinek típusával és fokozatával a sajtótermékekre jellemző szalagos főcím elrendezés sajátosságait mutatja, ugyanakkor nélkülözi az aláhúzást és a címet követő líd kiemelését fetteléssel. A kiadványban

közölt interjú és portré kérdései kurziváltak, így jól elkülöníthetők az adott szövegfolyamtól. A sorok közti távolság 2-es fokozatú, mérete 4 mm.

A szöveg szedett sorainak kiszámításához a kézirat egy oldalán jellemző átlag (2 hasábnyi) fél és teljes sorok számát szoroztam meg a szöveges állományt tartalmazó lapokkal, így a 78 sort tartalmazó kéthasábos lapot véve egységül (1 hasáb= 39 sor, benne soronként 40 betű), a 350 számozott lapon 3120 x 350, azaz 156 000 leütésnyi, 27 300 szedett sor található, amely érték a gyakori kép beillesztések miatt hozzávetőleges, becsült érték.

¹ Gothic.Hu internetes magazin

Forrás URL elérhetősége 2007.06.06-i állapot szerint:

<http://www.gothic.hu/gothic.html?http://www.gothic.hu/alkotas200411.html>

² Művész-világ internetes magazin

Forrás URL elérhetősége 2007.06.06-i állapot szerint: <http://www.muvesz-vilag.hu/kepzoomuveszet/hirek/4636>

³ **Kele Csilla: Sokféle közönség meghódítására képes** - Beszélgetés Gulyás Gáborral, a MODEM ügyvezető igazgatójával (megjelenés előtt).

⁴ Artportal művészeti magazin

Forrás URL elérhetősége 2007.06.06-i állapot szerint: http://www.artportal.hu/lexikon/muveszek/sandorfi_istvan

⁵ **Magyar Nemzeti bibliográfia.** Könyvek bibliográfiája, 62. évfolyam/ 05. füzet.

Forrás URL elérhetősége 2007.06.06-i állapot szerint: <http://www.oszk.hu/mnbkb/1105/biblhtm0.html>

* Az internetes hivatkozásokat a nyomtatott forrásmunkák, átfogó művészeti ismertető hiánya és a szegényes hazai recepció miatt közöltem az URL forrás megjelölésével.

Felhasznált Irodalom

1. BART István: A könyvkiadás mestersége, Osiris Kézikönyvek, Osiris Kiadó, Budapest, 2005
2. GYURGYÁK János: Szerkesztők és szerzők kézikönyve, Osiris kézikönyvek, Osiris Kiadó, Budapest, 2000
3. RADICS Vilmos, RITTER Aladár: Laptervezés-tipográfia, Magyar Újságírók Országos Szövetsége, Budapest, 1976
4. Sandorfi, Szerk. MAKLÁRY Kálmán, Maklary Artworks Kft., Budapest- Párizs, 2007